

Opiskeluhuolto ja kouluun kiinnittyminen

Kasvatus- ja opetusjohtaja Lari Marjamäki
Seinäjoki 10.9.2019

Hei, kuka puhuu nyt...jos sattuisi niin, että en ole aiemmin jollekulle esittäytynyt...

- Lari Marjamäki KM, EO
 - Nykyään kasvatus- ja opetusjohtaja Kauhajoen kaupungilla
- Työhistoriaa löytyy kunnalliselta alalta miltei 23 vuotta eri tehtävissä;
 - koulunkäyntiavustajana, tuntiopettajana, luokanopettajana, lehtorina, erityisopettajana, erityisluokanopettajana, rehtorina, toimialajohtajana...
 - Vähän niin kuin kaikenmoista, mutta elämä on tuonut minut tämän hienon lajin pariin
- Tunnustan olevani ”tavallinen ja keskinkertainen opettaja” mutta kenties parempi ”kynttilöitä polttava kasvattaja”

Kasvatuksen ja opetuksen toimialan arvolauseet Kauhajoella:

- *"Mitä tulee paikalle, kun minä tulen paikalle?"*
- *"Mikäli et ole valmis näkemään ihmisten vahvuuksia, älä silloin puutu myöskään heidän heikkouksiinsa."*
- *"Sovitetaan, mitä tehdään ja tehdään niin kuin on sovittu."*
- *"Jotkut tarvitsevat enemmän saadakseen yhtä paljon."*
- *"Vain turvallinen mieli voi oppia."*

On äärimmäisen merkityksellistä muistaa, että jokainen meistä vaikuttaa oman yhteisönsä toimintaan omien tekojensa kautta → eli arvot ovat tekoja

Kysymys jokaiselle itselleen pohdittavaksi: Ovatko kaikki tekomme perustellusti sellaisia, että luomme niillä turvallisuutta ja luottamusta ympärillemme?

KOULU KUNNOSSA

- merkitystä on:
 - arvoilla
 - asenteilla
 - omaksutulla perustehtävällä
 - yhteistyöllä vanhempien ja muiden tahojen kanssa
 - Käytössä olevilla resursseilla
 - Olemassa olevalla tukijärjestelmällä
- kykyä vastata lasten tarpeisiin (kaikenlaisten lasten, erityistenkin)
- aikuisten malli vaikuttaa lasten toimintatapoihin
- reagointi aikuisen viesteihin (erityisesti ei-kielellisiin → ”Mitä tulee paikalle kun minä tulen paikalle?”)

MITÄ KOULUNKÄYNNIN ONNISTUMISEEN TARVITAAN?

- perustarpeista huolehtimista → Maslowin perustukset kunniaansa... (kotona, koulussa, kaikkialla)
 - Onko käynyt niin, että Maslowin pyramidi on kääntynyt yhteiskunnassamme nurinpäin?
- yksilöllisyyden (ja yksilöllisten tarpeiden) ymmärtämistä ja kunnioittamista
 - riittävää tukea, jos ilmenee haasteita
 - Mieluusti ”liian paljon liian varhain, kuin yhtäänkään myöhään”
- läsnäolevia, luotettavia aikuisia
 - kohdatuksi tuleminen!
- riittävän turvallinen olo (ryhmässäkin)– ”Vain turvallinen mieli voi oppia!”

→ Toimintakulttuurin merkitys!

YKSINKERTAISTA TOIMINTAKULTTUURIA:

- **Kun opin** katsomaan, opin näkemään. Kun opin näkemään, opin tekemään. Kun opin tekemään, opin keskittymään.
- **Katso ja tutki lasta/nuorta**; älä sano sanaakaan, vaan tutki, mitä näet ja aistit. Katso sydämellä, näe ja ymmärrä hänen tapansa nähdä ja tehdä.
- **Ehdoton oikeudenmukaisuus** haasteellisimmisissä tilanteissa tulee aina muistaa omista hetkellisistä tunteista huolimatta.
- **Muista peruskoulun olemus**: Perusteiden opettaminen; älä edellytä tarpeettomasti muuta.
- Suurin osa haasteista ratkaistaan **laadukkaan yleisen tuen avulla!**

Sujumisesta...

- Länsimaisen moraalifilosofian keskeisenä ajatuksena on ns. ”kultainen sääntö”, joka siis pohjaa ajatukseen, että ”tee toisille, kuin toivot itsellesikin tehtävän”
 - Pätee kaiken koulutuksen järjestämisessä, ja eritoten opiskeluhuollon järjestämisessä
 - Taitaapa ajatus olla koko elämän mittainen kasvun tehtävä meille kaikille; vrt. misantropia
- Näkemys = kokemusta (henkilökohtainen ja ammatillinen kokemus), koulutusta sekä pedagogista rohkeutta

Tässä hiljattain edesmenneen Claes Anderssonin viisaita sanoja, jotka sopivat mielestäni äärimmäisen hyvin kasvatus- ja opetustyöhön:

- <https://areena.yle.fi/1-4322829>

Mitäs sitten, jos asiat eivät suju...?

- Vrt. Claes Anderssonin sanat:
 - ”Tärkein hetki on nyt – se käsillä oleva hetki”
 - ”Yksin emme ole mitään – tarvitsemme toisia ihmisiä olemassaolomme ja kasvumme tueksi”
 - ”Misanthropian riskit – sellaista ilmiötä on ollut liikkeellä monella sektorilla” – näiltä piirteiltä ei voi kouluissakaan välttyä
 - Poissaolojen merkitys pudokkuudessa on suuri – siksipä onkin hyvä käydä läpi muutamaa tärkeää asiaa sillä sektorilla – Seuraava osio perustuu pääkaupunkiseudun LAPE-työssä laadittuun toimintaohjeistukseen poissaolojen suhteen → Kauhajoella käytössä 8/19 lukien
 - 30 – 50 – 70 (liite)

Poissaolojen seurantaan liittyvät/ sovittavat asiat

- Koulun aikuisten tehtävä on tukea tasapuolisesti jokaista oppilasta tämän kasvussa ja kehityksessä kohti hyvää aikuisuutta. Paljon koulusta poissaoleva lapsi tarvitsee usein koko kouluyhteisön tukea. Hänelle tulee antaa aikaa ja tilaa tulla uudelleen yhteisön jäseneksi, mahdollisuus tulla kuulluksi ja tuntea, että hänestä välitetään. Runsaat poissaolot haittaavat koulutyötä syystä riippumatta.
 - 1. Sairauspoissaolo
 - Oppilas sairaana
 - Oppilas ei halua/pysty tulemaan kouluun ja huoltaja kuittaa Wilmaan oppilaan poissaolot selvitettyiksi (sairauspoissaoloksi)
 - 2. Muu luvallinen poissaolo
 - esim. lääkärikäynti koulupäivän aikana
 - tilapäinen poissaolo harrastuksen vuoksi
 - koululta etukäteen saatu lupa lomamatkaan
 - 3. Luvaton poissaolo
 - Oppilas ei halua/uskalla/pysty tulemaan kouluun

Kunnassa/koulussa etukäteen sovittava:

- Millä tavalla seuraatte systemaattisesti ja jatkuvasti poissaoloja yksiköissä? Kuka/ketkä vastaavat seurannasta? Kenellä on oppilaan poissaoloista kokonaiskuva?
- Miten tulkitsette mallin tuntirajat esim. lukuvuoden vai lukukauden aikana?
 - Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa, etenkin yhteistyö sosiaalihuollon ja lastensuojelun kanssa.
 - Millä tavalla he liittyvät mukaan poissaoloasioissa?
 - Miten poissaoloihin liittyvissä tilanteissa tehdään monialaista yhteistyötä?
 - Tutkimuksiin perustuen poissaolojen seurannassa ja niihin puuttumisessa kolme tärkeintä asiaa ovat:
 - Systemaattinen ja jatkuva poissaolojen seuraaminen
 - Perusteellinen kartoitus poissaolojen syistä ja lapsen/nuoren tilanteesta
 - Sujuva monialainen yhteistyö eri toimijoiden välillä

Ennaltaehkäisevä toiminta

- Toimintamalliin on yhdistetty kaikki poissaolot (luvattomat, huoltajien kuittaamat sairauspoissaolot ja muut huolestuttavat poissaolot) Poissaoloilmiötä on tärkeää selvittää jo varhaisessa vaiheessa
 - Jokaisessa koulussa tulee olla toimiva tapa seurata poissaoloja systemaattisesti ja jatkuvasti
 - Onko oppilaan poissaoloista löydettävissä kaavaa?
- Koululäsnäoloa voidaan vahvistaa yhteisöllisen opiskeluhuollon keinoin lisäämällä: oppilaiden ja huoltajien osallisuutta koulun arjessa
 - yhteisöllisyyden tunnetta
 - positiivista ilmapiiriä
- Yhteistyö kodin ja koulun välillä on sujuvaa
- Vanhemmat ymmärtävät roolinsa oppilaan koululäsnäolon tukemisessa
- Vanhempia tiedotetaan siitä, miten koulu seuraa poissaoloja ja miten niihin puututaan

Yhteispalaverin aika...

Kartoituksen läpikäynti oppilaan ja huoltajien kanssa

- Keskustellaan poissaoloihin liittyvistä pulmakohdista
- Autetaan oppilasta ja huoltajia näkemään syitä poissaolojen taustalla
- Pohditaan, miten vanhemmat voivat tukea oppilaan tilanteen ratkaisemista
- Miten oppilaan koulunkäyntiä voidaan tukea?
- Ketkä muut toimijat voisivat tukea oppilasta ja perhettä?

Vanhempainohjaus

- Vanhempainohjauksessa tärkeää on, että vanhempi tunnistaa omasta toiminnastaan kouluun palaamista tukevat ja poissaoloja ylläpitävät tekijät
- Vanhemman tehtävänä on arjessa mallintaa vaikeiden tilanteiden ja tunteiden sietämistä sekä tuoda puheessa näkyväksi selviytymiskeinoja → siirtyvät tätä kautta lapselle
 - Vanhemman on hyvä todeta aidoksi ja ymmärrettäväksi lapsen/nuoren tunne ja luotava uskoa tilanteesta selviämiseen ”Tiedän ja ymmärrän, että kouluun meneminen on vaikeaa, kun sinusta ei tunnu hyvältä, mutta uskon sinun pystyvän siihen”
 - Mikäli lapsi/nuori on jää pois kotoa, on kotona ensiarvoisen tärkeää ylläpitää koulurutiineita Esim. lapsi selvittää tehtävät, tekee koulutehtäviä saman aikaa kuin koulupäivä kestäisi, ei pelaa tai tee muuta palkitsevaa
- Vanhemman pidettävä kiinni seurauksista, mikäli kouluun meneminen ei onnistu
 - välttä vahvistamasta kotiin jäämistä
- Mikäli lapsi, nuori menee kouluun kannusta, palkitse ja kehu

Altistus (takaisin kouluun niin pian, kuin mahdollista = struktuurin tärkeys!)

- Koulun ja kodin on hyvä suunnitella altistus yhdessä ja purkaa tavoite pienempiin osiin
 - Altistuksen tarkoituksena on mennä epämiellyttävyyks-alueelle pienin askelin pystyvyyden kokemus ja luotto vaikeista tilanteista ja tunteiden kanssa selviytymisestä kasvaa harjoittelun myötä
 - Epäonnistumiset ja takapakki ovat luonnollisia esim. lomien jälkeen kouluun lähtö saattaa vaikeutua uudelleen ja aiempi koulusta poisjääminen aktivoitua
- Altistusta suunniteltaessa on hyvä huomioida tavoitteen olevan saavutettavissa oleva, mitattava, tarkasti määritelty, realistinen, aikataulutettu
- Osana altistuksen suunnittelua on hyvä etukäteen miettiä keinoja, joilla vaikuttaa tilanteessa herääviin negatiivisiin ajatuksiin ja tunteisiin
- Altistuksen tavoitteiden saavuttamisesta on hyvä palkita ja kannustaa lasta/nuorta

Opetusjärjestelyt

- Poissaolojen määrän lisääntyessä on aina tehtävä erikseen suunnitelma oppimisen edistymiseksi
 - Jo pienikin määrä poissaoloja saattaa vaikuttaa lapsen itsetuntoon oppijana, jolloin on hyvä erikseen suunnitella, miten väliin jäänyt opiskeltava asia kiritään kiinni
- Tarvittaessa on hyvä erikseen pohtia kunnassa mahdollisia joustavia opetusjärjestelyitä = Pedagoginen rohkeus!, mikäli poissaoloja alkaa kertyä runsaasti ja tilanne kriisiytyy (tarvittaessa yhteys oman kunnan erityisen tuen tai pedagogisten asioiden suunnittelijaan; oman koulun ELA)
 - Opetusjärjestelyitä räätälöidessä on hyvä painottaa seuraavia asioita: Järjestelyt ovat pääsääntöisesti väliaikaisia ja tavoite on aina omaan luokkaan/ryhmään takaisin integroituminen
 - Poissaolojen ja opetusjärjestelyiden vaikutukset hyvä avata konkreettisesti mm. vaikutus arviointiin ja arvosanoihin [?]kirjaa tarvittaessa HOPS:iintai HOJKS:iin

Kiitokset mielenkiinnosta !

lari.marjamaki@kauhajoki.fi

Puh. 040 838 6715